

**ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ
СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ**

**STATE GUARANTEES OF SOCIAL PROTECTION OF EMPLOYEES
OF POLICE INVESTIGATIVE UNITS**

Актуальність статті полягає в тому, що робота працівників слідчих підрозділів Національної поліції України залежить від багатьох чинників, серед яких, безумовно, ключове місце належить соціальному захисту. Важливість соціального захисту досліджуваної категорії працівників обумовлена тим, що через відповідну систему законодавець має можливість створити такі умови, за яких слідчі та члени їх сімей будуть відчувати впевненість «у завтрашньому дні», а відтак і більш ефективно виконувати свої посадові обов'язки. Варто відмітити, що соціальний захист працівників слідчих підрозділів поліції потребує створення низки інструментів, умов та засобів для його реалізації. Сукупність останніх прийнято називати гарантіями, особливість яких обумовлена специфікою правового статусу досліджуваної категорії працівників, а також особливостями правового регулювання їх трудової діяльності. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів учених, запропоновано авторське бачення щодо тлумачення поняття «державні гарантії соціального захисту працівників слідчих підрозділів поліції». Розкрито зміст норм чинного законодавства, в якому закріплюються ключові гарантії соціального захисту досліджуваної категорії працівників. Акцентовано увагу на недоліках, які заважають повною мірою реалізувати державні гарантії у відповідній сфері. Зроблено висновок, що незважаючи на досить широкий перелік гарантій соціального захисту працівників слідчих підрозділів, недосконаліми є механізми реалізації деяких із них. Так, до проблем у вказаній сфері слід віднести: по-перше, досить розгалужена система законодавчого регулювання суспільних відносин у відповідній сфері, що призводить до виникнення правових колізій; по-друге, відсутній єдиний нормативний документ, положення якого спрямовані безпосередньо на регулювання питання соціального захисту поліцейських взагалі та працівників слідчих підрозділів, зокрема; по-третє, відсутність дієвих державних програм та механізмів реалізації окремих гарантій соціального захисту, зокрема щодо житлового та медичного забезпечення поліцейських та членів їх сімей.

Ключові слова: *слідчі підрозділи, працівники, Національна поліція, державні гарантії, соціальний захист.*

The relevance of the article lies in the fact that the work of investigative units of the National Police of Ukraine depends on many factors, among which, of course, the key place belongs to social protection. The importance of social protection of the investigated category of workers is explained by the fact that, through the appropriate system, the legislator has the opportunity to create such conditions under which investigators and their family members will feel confident "in the future", and therefore more effectively perform their official duties. It is worth noting that the social protection of employees of police investigative units requires the creation of a number of tools, conditions and means for its implementation. The set of the latter is usually called guarantees, the peculiarity of which is due to the specifics of the legal status of the studied category of employees, as well as the peculiarities of the legal regulation of their labor activities. In the article, based on the analysis of the scientific views of scientists, the author's vision

is proposed regarding the interpretation of the concept of "state guarantees of social protection for employees of police investigative units." The content of the norms of the current legislation, which enshrines the key guarantees of social protection of the studied category of workers, is disclosed. Attention is focused on the shortcomings that prevent the full implementation of state guarantees in the relevant field. It was concluded that despite a rather wide list of guarantees of social protection for employees of investigative units, the mechanisms for implementing some of them are imperfect. Thus, the problems in the specified sphere should include: firstly, a rather extensive system of legislative regulation of social relations in the relevant sphere, which leads to the emergence of legal conflicts; secondly, there is no single regulatory document, the provisions of which are aimed directly at regulating the issue of social protection of police officers in general and employees of investigative units, in particular; thirdly, the absence of effective state programs and mechanisms for the implementation of individual guarantees of social protection, in particular regarding housing and medical care for police officers and their family members.

Key words: *investigative units, employees, National Police, state guarantees, social protection.*

Постановка проблеми. Робота працівників слідчих підрозділів Національної поліції України залежить від багатьох чинників, серед яких, безумовно, ключове місце належить соціальному захисту. Важливість соціального захисту досліджуваної категорії працівників обумовлена тим, що через відповідну систему законодавств має можливість створити такі умови, за яких слідчі та члени їх сімей будуть відчувати впевненість «у завтрашньому дні», а відтак і більш ефективно виконувати свої посадові обов'язки. Варто відмітити, що соціальний захист працівників слідчих підрозділів поліції потребує створення низки інструментів, умов та засобів для його реалізації. Сукупність останніх прийнято називати гарантіями, особливість яких обумовлена специфікою правового статусу досліджуваної категорії працівників, а також особливостями правового регулювання їх трудової діяльності.

Стан дослідження проблеми. Проблема соціального захисту працівників Національної поліції України вже потрапляла у поле зору різних науковців. Зокрема, розглядалась у працях: В.С. Венедіктова, Л.І. Лазора, О.А. Кривенко, О.І. Кульчицької, К.Ю. Мельника, О.М. Роїна, В.І. Щербини, Р.М. Татарінова, В.І. Хвесьюка, Т.З. Герасимова, О.Я. Лапки, В.І. Хвесьюка та багатьох інших науковців. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових розробок, державні гарантії соціального захисту працівників саме слідчих підрозділів Національної поліції України сьогодні є практично неосвітленими в юридичній літературі.

Саме тому **мета статті** полягає у тому, щоб охарактеризувати державні гарантії соціального захисту працівників слідчих підрозділів Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження варто відзначити, що державні гарантії у сфері соціального захисту працівників слідчих підрозділів являють собою систему закріплених у нормах загального та спеціального трудового законодавства інструментів та засобів, які в своїй діяльності використовують спеціально-уповноважені суб'єкти з метою забезпечення гідного рівня життя працівників слідчих підрозділів та членів їх сімей у випадку настання певних соціальних ризиків. Для соціального захисту досліджуваної категорії працівників є характерним набір певних особливостей, які обумовлені специфікою праці слідчих, а також спеціальною нормативно-правовою базою.

До загальних державних гарантій соціального захисту працівників слідчих підрозділів НПУ варто віднести ті, які доступні й іншим суб'єктам державної підтримки, тобто, працівникам будь-яких сфер трудової діяльності і не обов'язково пов'язаної із правоохоронною галуззю. Основним гарантом дотримання принципу законності в державі є Президент України, саме, його діяльність спрямована на забезпечення гарантій соціальних прав та свобод працівників слідчих підрозділів Національної поліції України та інших громадян нашої держави. Згідно із Конституцією України від 28.06.1996 № 254к/96-вр Президент є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, а також реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [1]. Президент є посадовою особою із унікальним адміністративно-правовим статусом, яка консолідує в сво-

їх руках повноваження впливати на виконавчі та законодавчі органи державної влади, з метою вирішення у тому числі соціальних питань окремих суб'єктів, наприклад, працівників слідчих підрозділів. Ключову роль у цьому питанні відіграє можливість приймати та видавати офіційні та обов'язкові документи, Укази Президента України, а також ініціювати прийняття законів – найвищих після Конституції за своєю юридичною силою нормативних актів. Окрім того, Президент зобов'язаний прямо взаємодіяти із своїми громадянами та окремими верстами населення з питань забезпечення їх прав і свобод.

Окремою загальною державною гарантією соціального захисту працівників слідчих підрозділів є функціонування професійних спілок. В статті 104 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII йде мова про те, що для захисту своїх прав та законних інтересів працівники поліції можуть утворювати професійні об'єднання та професійні спілки відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15.09.1999 № 1045-XIV [2; 3]. В положеннях останнього вказано, що професійна спілка (профспілка) – добровільна неприбуткова громадська організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання). Професійні спілки створюються з метою здійснення представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки [2]. Разом із цим, до діяльності профспілок в аспекті роботи НПУ висуваються особливі вимоги. Відповідно до статті 104 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII професійні спілки поліції здійснюють свої повноваження із урахуванням обмежень, що накладаються на працівників поліції. Крім того, професійним спілкам працівників поліції та їх членам заборонено організувати страйки або брати в них участь. У разі створення в центральному органі управління поліції Колегії до її персонального складу має бути включений представник всеукраїнського об'єднання профспілок працівників поліції, обраний зазначеним об'єднанням [3].

На сьогоднішній день захист прав працівників слідчих органів та підрозділів НПУ здійснює Всеукраїнська профспілка Національної поліції, роботу якої організовано відповідно до Програми дії Всеукраїнської профспілки Національної поліції на 2021–2025 роки, що зокрема передбачає: постійно проводити роботу з удосконалення колективних договорів, галузевої програми соціально-економічного розвитку, цільових комплексних програм з метою розвитку профспілкового руху поліцейських; забезпечити укладення в кожному територіальному органі та міжрегіональному територіальному органі поліції колективних договорів за ініціативою первинної профспілкової організації; у разі необхідності організувати надання правової допомоги поліцейським, які необґрунтовано підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, а також поліцейським на яких здійснюється будь-який тиск з боку громадськості, пов'язаної з його професійною діяльністю; збір та узагальнення проблемних питань розвитку профспілкового руху Національної поліції, неузгоджених законодавчо деяких питань щодо проходження служби в поліції, державної служби та застосування норм трудового законодавства і таке інше [4].

Спеціальні державні гарантії соціального захисту працівників слідчих підрозділів – це гарантії регламентовані спеціальним законодавством про роботу НПУ, а саме Розділом IX Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. До них, зокрема, відносяться особливі умови встановлення та обчислення службового часу та часу відпочинку працівників підрозділів слідства та інших поліцейських. Згідно до статей 91–92 Закону, особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських: 1) службу у святкові та вихідні дні; 2) службу позмінно; 3) службу з нерівномірним графіком; 4) службу в нічний час. Розподіл службового часу поліцейських визначається розпорядком дня, який затверджує керівник відповідного органу (закладу, установи) поліції. Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всіх поліцейських, крім залучених до виконання службових обов'язків. Поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім поліцейських, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається протягом двох наступних місяців. При цьому, поліцейським надаються щорічні чергові оплачувані відпустки, а також додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки [3].

Іншою важливою гарантією соціального захисту працівників слідчих підрозділів Національної поліції України можна вважати специфічні вимоги до оплати їх праці. В роботі поліції, замість терміну «заробітна плата» використовується «грошове забезпечення», зміст та структура якого більш конкретизовані та визначені Наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про

затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських» від 06.04.2016 № 260. У положеннях документа вказано: «Грошове забезпечення поліцейських визначається залежно від посади, спеціального звання, стажу служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наукового ступеня або вченого звання. До складу грошового забезпечення входять: 1) посадовий оклад; 2) оклад за спеціальним званням; 3) щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, які мають постійний характер); 4) премії; 5) одноразові додаткові види грошового забезпечення» [5].

Важливими державними гарантіями соціального захисту працівників слідчих підрозділів, на рівні з іншими поліцейськими, є медичне та житлове забезпечення. Відповідно до статті 95 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII, поліцейським та членам їх сімей гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. У разі відсутності за місцем проходження служби, місцем проживання або тимчасового перебування поліцейських закладу охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, необхідного для надання медичної допомоги, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я [3].

В статті 96 Закону вказується, що поліцейські забезпечуються житлом на підставах і в порядку, визначених житловим законодавством. Поліцейським, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлова площа надається в першочерговому порядку. Особам, які звільнені зі служби в поліції і визнані особами з інвалідністю I групи внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання службових обов'язків під час служби в поліції, або захворювання, одержаного під час проходження служби в поліції, і які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлові приміщення надаються позачергово. Членам сім'ї (дружині (чоловіку), дітям) поліцейського, який загинув під час виконання службових обов'язків, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов та на момент загибелі поліцейського перебували на обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у відповідному населеному пункті, житлове приміщення надається в позачерговому порядку [3].

Цікавою державною гарантією соціального захисту працівників слідчих підрозділів Національної поліції України є можливість отримати одноразову грошову допомогу в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності. Відповідно до законодавства, така допомога виплачується у разі, наприклад: а) визначення поліцейському інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із виконанням повноважень та основних завдань міліції або поліції, чи участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті; б) визначення поліцейському інвалідності внаслідок захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті; в) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаного із проходженням служби в органах внутрішніх справ або поліції, наслідком якого є часткова втрата працездатності без визначення йому інвалідності і таке інше [3].

Особливе значення має така державна гарантія, як пенсійне забезпечення працівників слідчих підрозділів НПУ. Вихід вказаних суб'єктів на пенсію регламентується спеціальним законодавством та відрізняється від пенсії інших категорій працюючих осіб. Пенсійне забезпечення поліцейських та, зокрема, слідчих відбувається на підставі та в порядку передбаченому Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-XII. Згідно до його положень держава гарантує гідне пенсійне забезпечення особам, що працюють в правоохоронних органах або перебувають на військовій службі, шляхом встановлення їм пенсій не нижче прожиткового мінімуму, визначеного законом, перерахунок призначених пенсій у зв'язку із збільшенням рівня грошового забезпечення, надання передбачених законодавством державних соціальних гарантій, життя на державному рівні заходів, спрямованих на їх соціальний захист [6].

Висновки. Таким чином, проведене наукове дослідження дає змогу констатувати, що законодавцем було розроблено досить широкий перелік державних гарантій у сфері соціального захисту поліцейських взагалі та працівників слідчих підрозділів Національної поліції, зокрема. Особливостями вказаних гарантій є те, що: по-перше, вони закріплюються в нормах Конституції України та більш повно розкриваються у положеннях загального та спеціального трудового законодавства; по-друге, перелік відповідних гарантій є значно ширшим, ніж для більшості інших категорій працівників; по-третє, наявність спеціальних суб'єктів реалізації окремих гарантій, наприклад, заклади охорони здоров'я МВС України.

Разом із тим, у підсумку варто відзначити, що незважаючи на досить широкий перелік гарантій соціального захисту працівників слідчих підрозділів, недосконалими є механізми реалізації деяких із них. Так, до проблем у вказаній сфері слід віднести: по-перше, досить розгалужена система законодавчого регулювання суспільних відносин у відповідній сфері, що призводить до виникнення правових колізій; по-друге, відсутній єдиний нормативний документ, положення якого спрямовані безпосередньо на регулювання питання соціального захисту поліцейських взагалі та працівників слідчих підрозділів, зокрема; по-третє, відсутність дієвих державних програм та механізмів реалізації окремих гарантій соціального захисту, зокрема щодо житлового та медичного забезпечення поліцейських та членів їх сімей.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: закон від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.
2. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: закон від 15.09.1999 № 1045-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45. Ст. 397.
3. Про Національну поліцію України: закон від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
4. Програма дій Всеукраїнської профспілки Національної поліції на 2021–2025 роки. Офіційний веб-портал *Всеукраїнської профспілки Національної поліції*. URL: <https://www.vpnpu.com.ua/prohrama-diy-vseukrainskoi-profspilky-natsionalnoi-politsii-na-2021-2025-roky/>.
5. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських: наказ від 06.04.2016 № 260. *Офіційний вісник України*. 2016. № 39. Ст. 1497.
6. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: закон від 09.04.1992 № 2262-XII. *Відомості Верховної ради України*. 1992. № 29. Ст. 399.